Repertoriul jurisprudenței

ORDONANȚA CURȚII (Camera a șasea)

19 noiembrie 2015*

„Trimitere preliminară — Articolul 99 din Regulamentul de procedură al Curții — Protecția consumatorilor — Directiva 93/13/CEE — Articolul 1 alineatul (1) și articolul 2 litera (b) — Clauze abuzive care figurează în contractele încheiate cu consumatorii — Contracte de fideiusiune și de garanție imobiliară încheiate cu o instituție de credit de persoane fizice care acționează în scopuri care nu intră în cadrul activității lor profesionale și care nu au un raport de natură funcțională cu societatea comercială pentru care garantează”

În cauza C-74/15,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Curtea de Apel Oradea (România), prin decizia din 5 februarie 2015, primită de Curte la 18 februarie 2015, în procedura

Dumitru Tarcău,

Ileana Tarcău

împotriva

Băncii Comerciale Intesa Sanpaolo România SA și alții,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnul A. Borg Barthet, îndeplinind funcția de președinte de cameră, doamna M. Berger (raportor) și domnul S. Rodin, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru domnul și doamna Tarcău, de C. Herța, avocat;

— pentru Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA și alții, de L. Bercea, avocat;

— pentru guvernul român, de R. H. Radu, de R. I. Hațieganu și de A.-G. Văcaru, în calitate de agenți;

— pentru guvernul ceh, de M. Smolek și de J. Vláčil, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: româna.

— pentru guvernul german, de T. Henze și de J. Kemper, în calitate de agenți;

— pentru guvernul spaniol, de A. Gavela Llopis, în calitate de agent;

— pentru Comisia Europeană, de C. Gheorghiu și de D. Roussanov, în calitate de agenți,

având în vedere decizia luată, după ascultarea avocatului general, de a se pronunța prin ordonanță motivată, în conformitate cu articolul 99 din Regulamentul de procedură al Curții,

dă prezenta

Ordonanță

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 1 alineatul (1) și a articolului 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul și doamna Tarcău, pe de o parte, și Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA și alții, pe de altă parte, în legătură cu un contract de garanție imobiliară și cu un contract de fideiusiune.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Al nouălea și al zecelea considerent ale Directivei 93/13 au următorul cuprins:

„[…] persoanele care achiziționează bunuri și servicii ar trebui protejate împotriva abuzului de putere de către vânzător sau furnizor [a se citi «profesionist»], mai ales împotriva contractelor de adeziune și împotriva excluderii abuzive a unor drepturi esențiale din contracte;

[…] se poate obține o protecție mai eficace a consumatorului prin adoptarea unor norme de drept uniforme în ceea ce privește clauzele abuzive; […] aceste norme ar trebui să se aplice tuturor contractelor încheiate între vânzători sau furnizori [a se citi «profesioniști»] și consumatori; […] prin urmare, trebuie excluse din domeniul de aplicare al prezentei directive, *inter alia*, contractele de muncă, contractele privind drepturile de succesiune, contractele privind drepturi care intră sub incidența Codului familiei și contractele privind înființarea sau organizarea companiilor sau acordurile de parteneriat”.

4 Articolul 1 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Scopul prezentei directive este de apropiere a actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre privind clauzele abuzive în contractele încheiate între un vânzător sau furnizor [a se citi «profesionist»] și un consumator.”

5 Articolul 2 din directiva menționată definește noțiunile „consumator” și „vânzător sau furnizor [a se citi «profesionist»]” astfel:

„În sensul prezentei directive:

[…]

(b) «consumator» înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale;

(c) «vânzător sau furnizor [a se citi „profesionist”]» înseamnă orice persoană fizică sau juridică care, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională, publică sau privată.”

Dreptul român

6 Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori, în versiunea republicată (*Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 305 din 18 aprilie 2008), urmărește să transpună în dreptul intern Directiva 93/13.

7 Articolul 1 alineatul (1) din această lege prevede:

„Orice contract încheiat între comercianți și consumatori pentru vânzarea de bunuri sau prestarea de servicii va cuprinde clauze contractuale clare, fără echivoc, pentru înțelegerea cărora nu sunt necesare cunoștințe de specialitate.”

8 Articolul 2 alineatul (1) din aceeași lege precizează:

„Prin consumator se înțelege orice persoană fizică sau grup de persoane fizice constituite în asociații, care, în temeiul unui contract care intră sub incidența prezentei legi, acționează în scopuri din afara activității sale comerciale, industriale sau de producție, artizanale ori liberale.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

9 La 24 octombrie 2008 s-a încheiat un contract de credit între Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA (denumită în continuare „Sanpaolo”), în calitate de împrumutător, și SC Crisco SRL (denumită în continuare „societatea Crisco”), o societate comercială care acționa în calitate de împrumutat. Aceasta din urmă era reprezentată de domnul Cristian Tarcău, în calitate de asociat unic și de administrator.

10 La cererea fiului lor, domnul Cristian Tarcău, care dorea să obțină o suplimentare a liniei de credit care fusese acordată societății Crisco, domnul Dumitru Tarcău și doamna Ileana Tarcău au semnat, la 7 august 2009, un act adițional la contractul de credit încheiat între această societate și Sanpaolo. Respectivul act adițional relua clauzele esențiale ale contractului de credit inițial și adăuga la garanțiile deja constituite cu ocazia încheierii acestui contract două noi garanții consimțite de domnul și de doamna Tarcău.

11 Noile garanții, destinate să garanteze rambursarea creditului acordat societății Crisco, au fost consimțite de domnul și de doamna Tarcău sub forma unui contract de garanție imobiliară, din data de 7 august 2009, prin care aceștia au constituit, în beneficiul Sanpaolo, o ipotecă asupra unui bun imobil care le aparținea, și a unui contract de fideiusiune, purtând de asemenea data de 7 august 2009, prin care aceștia au garantat plata tuturor sumelor datorate de societatea Crisco în executarea contractului de credit.

12 Potrivit susținerilor domnului și doamnei Tarcău, aceștia au acceptat să garanteze creditul acordat societății Crisco doar în considerarea faptului că fiul lor era asociat unic și administrator al acestei societăți.

13 Apreciind că au acționat în calitate de consumatori și că le erau aplicabile dispozițiile Legii nr. 193/2000, domnul și doamna Tarcău au sesizat Tribunalul Satu Mare pentru a obține anularea actului adițional din 7 august 2009, precum și a contractelor de garanție imobiliară și de fideiusiune sau, cu titlu subsidiar, anularea unora dintre clauzele acestor contracte, pe care le consideră ca fiind abuzive.

14 Prin hotărârea din 8 mai 2014, Tribunalul Satu Mare a respins această cerere pentru motivul că, potrivit articolului 1 alineatul (1) din Legea nr. 193/2000, aceasta se aplică doar contractelor având ca obiect vânzarea unui bun sau prestarea unui serviciu către un consumator, condiție care nu ar fi îndeplinită în litigiul principal, având în vedere că beneficiarul creditului este societatea Crisco. Această instanță a considerat de asemenea că nici faptul că contractele de garanție imobiliară și de fideiusiune prezintă un caracter accesoriu în raport cu contractul de credit nu permite includerea lor în domeniul de aplicare al Legii nr. 193/2000, dat fiind că beneficiarul creditului este o societate comercială care nu are calitatea de consumator.

15 Domnul și doamna Tarcău au introdus apel împotriva acestei hotărâri la instanța de trimitere.

16 În aceste condiții, Curtea de Apel Oradea a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13, în privința definirii noțiunii de «consumator», trebuie interpretat în sensul că include sau, dimpotrivă, în sensul că exclude din această definiție persoanele fizice ce au semnat în calitate de garant-fideiusor acte adiționale și contracte accesorii (contracte de fideiusiune, de garanție imobiliară) contractului de credit încheiat de o societate comercială în vederea desfășurării activității sale, în condițiile în care aceste persoane fizice nu au nicio legătură cu activitatea societății comerciale și au acționat în scopuri care se află în afara activității lor profesionale?

2) Articolul l alineatul (l) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că intră sub incidența acestei directive numai contractele încheiate între comercianți și consumatori având ca obiect vânzarea de bunuri sau servicii sau intră sub incidența acesteia și contractele accesorii (contract de garanție, de fideiusiune) unui contract de credit al cărui beneficiar este o societate comercială, încheiate de persoane fizice ce nu au nicio legătură cu activitatea societății comerciale și care au acționat în scopuri care se află în afara activității lor profesionale?”

Cu privire la întrebările preliminare

17 În temeiul articolului 99 din Regulamentul de procedură, atunci când răspunsul la întrebarea formulată cu titlu preliminar nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile, Curtea, la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea avocatului general, poate oricând să decidă să se pronunțe prin ordonanță motivată.

18 Se impune aplicarea acestei dispoziții în cadrul prezentei trimiteri preliminare.

19 Prin intermediul întrebărilor formulate, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 1 alineatul (1) și articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că această directivă se poate aplica unui contract de garanție imobiliară sau de fideiusiune încheiat între o persoană fizică și o instituție de credit în vederea garantării obligațiilor pe care o societate comercială le-a contractat față de instituția respectivă în temeiul unui contract de credit în cazul în care această persoană fizică nu are niciun raport de natură profesională cu societatea menționată.

20 În această privință, trebuie amintit că directiva menționată se aplică, astfel cum reiese din articolul 1 alineatul (1) și din articolul 3 alineatul (1) din aceasta, clauzelor „contractelor încheiate între un vânzător sau furnizor [a se citi «profesionist»] și un consumator” care nu s-au „negociat individual” (a se vedea Hotărârea Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punctul 19).

21 După cum se arată în al zecelea considerent al Directivei 93/13, normele de drept uniforme în ceea ce privește clauzele abuzive trebuie să se aplice „tuturor contractelor” încheiate între profesioniști și consumatori, astfel cum sunt definiți aceștia la articolul 2 literele (b) și (c) din directiva menționată (a se vedea Hotărârea Asbeek Brusse și de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 29, precum și Hotărârea Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punctul 20).

22 Obiectul contractului este, așadar, sub rezerva excepțiilor enumerate în al zecelea considerent al Directivei 93/13, lipsit de pertinență pentru definirea domeniului de aplicare al acestei directive. Prin aceasta, directiva menționată se distinge, printre altele, de Directiva 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum (JO 1987, L 42, p. 48, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 252), care este aplicabilă doar contractelor în temeiul cărora un creditor acordă unui consumator un credit sub formă de plată amânată, un împrumut sau alte facilități de plată similare, fapt care a determinat Curtea să excludă contractul de fideiusiune din domeniul de aplicare al acestei din urmă directive (Hotărârea Berliner Kindl Brauerei, C-208/98, EU:C:2000:152, punctele 17-23).

23 Prin urmare, Directiva 93/13 definește contractele cărora li se aplică prin referire la calitatea contractanților, după cum aceștia acționează sau nu acționează în scopuri legate de activitatea lor profesională (a se vedea Hotărârea Asbeek Brusse și de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 30, precum și Hotărârea Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punctul 21).

24 Acest criteriu corespunde ideii pe care se bazează sistemul de protecție pus în aplicare prin directiva menționată, și anume aceea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl conduce să adere la condițiile redactate în prealabil de profesionist, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora (a se vedea Hotărârea Asbeek Brusse și de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 31, precum și Hotărârea Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punctul 22).

25 Această protecție este deosebit de importantă în cazul unui contract de garanție sau de fideiusiune încheiat între o instituție bancară și un consumator. Astfel, un asemenea contract se întemeiază pe un angajament personal al garantului sau al fideiusorului de a plăti datoria contractată de un terț. Acest angajament determină pentru cel care îl consimte obligații împovărătoare care au ca efect grevarea propriului său patrimoniu cu un risc financiar adesea dificil de măsurat.

26 În legătură cu aspectul dacă o persoană fizică ce se angajează să garanteze obligațiile pe care o societate comercială le-a contractat față de o instituție bancară în temeiul unui contract de credit poate fi considerată drept „consumator” în sensul articolului 2 litera (b) din Directiva 93/13, este necesar să se arate că, deși poate fi descris, în ceea ce privește obiectul său, ca fiind un contract accesoriu în raport cu contractul principal din care a izvorât datoria pe care o garantează [a se vedea, în contextul Directivei 85/577/CEE a Consiliului din 20 decembrie 1985 privind protecția consumatorilor în cazul contractelor negociate în afara spațiilor comerciale (JO L 372, p. 31, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 188), Hotărârea Dietzinger, C-45/96, EU:C:1998:111, punctul 18], un astfel de contract de garanție sau de fideiusiune se prezintă, din punctul de vedere al părților contractante, ca un contract distinct, din moment ce este încheiat între alte persoane decât părțile la contractul principal. Prin urmare, părțile la contractul de garanție sau de fideiusiune sunt cele în raport cu care trebuie apreciată calitatea în care au acționat.

27 În această privință, trebuie amintit că noțiunea „consumator”, în sensul articolului 2 litera (b) din Directiva 93/13, are un caracter obiectiv (a se vedea Hotărârea Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punctul 21). Ea trebuie apreciată având în vedere un criteriu funcțional, care constă în a aprecia dacă raportul contractual în cauză se înscrie în cadrul unor activități străine de exercitarea unei profesii.

28 Revine instanței naționale sesizate cu un litigiu având ca obiect un contract care poate intra în domeniul de aplicare al acestei directive obligația de a verifica, ținând seama de toate împrejurările speței și de ansamblul elementelor de probă, dacă contractantul în cauză poate fi calificat drept „consumator” în sensul directivei menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punctele 22 și 23).

29 În cazul unei persoane fizice care a garantat executarea obligațiilor unei societăți comerciale, revine astfel instanței naționale obligația de a stabili dacă această persoană a acționat în cadrul activității sale profesionale sau în virtutea unor raporturi funcționale pe care le are cu respectiva societate, cum ar fi administrarea acesteia sau o participație la capitalul său social care nu este neglijabilă, sau dacă a acționat în scopuri personale.

30 În aceste condiții, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că articolul 1 alineatul (1) și articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că această directivă se poate aplica unui contract de garanție imobiliară sau de fideiusiune încheiat între o persoană fizică și o instituție de credit în vederea garantării obligațiilor pe care o societate comercială le-a contractat față de instituția respectivă în temeiul unui contract de credit în cazul în care această persoană fizică a acționat în scopuri care nu intră în cadrul activității sale profesionale și nu are un raport de natură funcțională cu societatea menționată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

31 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șasea) declară:

Articolul 1 alineatul (1) și articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate în sensul că această directivă se poate aplica unui contract de garanție imobiliară sau de fideiusiune încheiat între o persoană fizică și o instituție de credit în vederea garantării obligațiilor pe care o societate comercială le-a contractat față de instituția respectivă în temeiul unui contract de credit în cazul în care această persoană fizică a acționat în scopuri care nu intră în cadrul activității sale profesionale și nu are un raport de natură funcțională cu societatea menționată.

Semnături